

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ
до проведення практичних занять і самостійної роботи
з дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ»

*(для студентів 4 курсу всіх форм навчання напряму
підготовки 6.030504 – Економіка підприємства)*

ХАРКІВ
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2016

Методичні вказівки до практичних занять і самостійної роботи з дисципліни «Управління витратами» (для студентів 4 курсу всіх форм навчання напрям 6.030504 – Економіка підприємства) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : О. І. Славута, М. С. Владимірова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2016. – 38 с.

Укладачі: О. І. Славута,
М. С. Владимірова

*Рекомендовано кафедрою економіки підприємства,
бізнес-адміністрування та регіонального розвитку, протокол № 1
від 31.08.2016 р.*

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	5
1 ПИТАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОЇ І САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ	6
2 ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.....	31
3 ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ.....	35
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37

ВСТУП

Метою викладання навчальної дисципліни «Управління витратами» є формування у студентів системи економічних знань, умінь і навичок, необхідних для визначення витрат підприємства за видами, центрами відповідальності та носіями, мінімізації їх рівня та обґрунтування оптимальних господарських рішень у галузі ефективної професійної діяльності майбутнього фахівця.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування теоретичних і економічних знань та практичних умінь і навичок майбутнього фахівця.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- понятійний інструментарій вивчення курсу «Управління витратами»;
- сучасні системи обліку витрат та їх адміністрування;
- міст, критерії оцінки та види витрат на підприємстві;
- сутність методики визначення та управління зміною обсягу витрат в умовах ринкового середовища.

вміти:

- узагальнити інформацію про суб'єкти і об'єкти виробничої діяльності підприємства;
- враховувати особливості розвитку виробничого підрозділу в умовах ринкового середовища;
- виявляти фактори, що зумовлюють зниження рівня витрат, обчислювати їх величину за видами, місцем та носіями;
- класифікувати принципи побудови методів управління витратами підприємства;
- розв'язувати завдання оптимізації обсягу витрат на виробництво продукції.

мати компетентності:

- здатність обґрунтовувати та самостійно виробляти рішення щодо напрямку розвитку виробничої системи з метою зниження операційних витрат;
- здатність аналізувати вплив структури і динаміки витрат на прибуток підприємства;
- здатність досліджувати процес формування витрат на підприємстві.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курс «Управління витратами» може бути вивчений лише в процесі систематичної роботи над ним протягом усього семестру. Враховуючи важливість даного матеріалу з курсу, певну його частину студенти вивчають самостійно. Приступаючи до вивчення курсу, насамперед необхідно ознайомитися з програмою та її змістом, основними питаннями кожної теми та послідовністю їх вивчення.

Важлива роль в освоєнні даного курсу відведена самостійній роботі, яка здійснюється за допомогою даних методичних вказівок.

Розподіл годин самостійної роботи представлений в таблиці.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Економічна сутність, значення і завдання управління витратами	6	15
2	Характеристика витрат, їх класифікація і структура	7	15
3	Калькулювання собівартості як основа управління виробничими витратами	6	13
4	Формування витрат за місцями і центрами відповідальності	5	13
5	Характеристика системи «Витрати – Обсяг – Прибуток»	7	14
6	Планування і нормування витрат	8	16
7	Контроль витрат і стимулювання ресурсозбереження	7	14
8	Методи цільового формування та структурного аналізу витрат підприємства	8	15
Разом годин		54	115
Розрахунково-графічне завдання «Оптимізація витрат підприємства»		30	15
Усього годин		84	130

Отримання комплексних знань можливе лише за умови постійної самостійної роботи студента. Для кращого засвоєння курсу студент повинен вести конспект самостійного опрацьованого матеріалу, котрий стане доповненням конспекту курсу лекцій. Рекомендується вести словничок термінів.

Основні форми самостійної роботи з курсу «Управління витратами»:

- комплексне вивчення конспекту лекцій;
- опрацювання основної та додаткової літератури;
- виконання індивідуальних завдань.

Самостійна робота передбачає опрацювання матеріалів підручників, навчальних та методичних посібників (рекомендована література для роботи над кожною темою наведена у даних методичних вказівках), конспекту лекцій викладача. Самостійну роботу над курсом студенти виконують у бібліотеці та вдома. Консультації викладача, що веде курс, проводяться згідно з графіком.

1 ПИТАННЯ ДЛЯ ПРАКТИЧНОЇ І САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

Тема 1 Економічна сутність, значення і завдання управління витратами

1. Принципи управління витратами
2. Системний підхід до управління витратами

Питання для самоперевірки

1. Який економічний зміст категорії витрат?
2. Поясніть відмінність між поняттями виробничі витрати, валові витрати та собівартість?
3. Для чого необхідно розрізняти вичерпані (спожиті) та невичерпані (неспожиті) витрати в обліку?
4. З чим пов'язаний поділ витрат на ті, що включаються до собівартості продукції, і ті, що відносяться до витрат звітного періоду?
5. Які витрати відносять до основних виробничих витрат?
6. З чим пов'язаний поділ витрат на прямі та непрямі? Наведіть приклади.

Тестові завдання за темою 1

1. Які із запропонованих елементів є суб'єктами управління витратами:
 - А. Витрати на виробництво продукції.
 - Б. Функції витрат.
 - В. Керівники та фахівці підприємства.
 - Г. Рівень витрачання ресурсів.
2. Які із запропонованих елементів є об'єктами управління витратами:
 - А. Керівники та фахівці виробничих підрозділів
 - Б. Витрати на реалізацію продукції
 - В. Принципи управління витратами
 - Г. Витрати на виробництво продукції
3. Закінчить визначення: *Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування витрат з метою:*
 - А. Періодичного контролю рівня економії і аналіз витрачання ресурсів».
 - Б. Постійного контролю рівня витрачання ресурсів і стимулювання економії».
 - В. Змінного контролю рівня витрачання ресурсів і гальмування економії».
 - Г. Стимулювання рівня витрачання ресурсів і постійного контролю економії».
4. Вкажіть особливості витрат як предмета управління:
 - А. Складність і суперечливість.
 - Б. Стабільність.
 - В. Різноманіття.
 - Г. Простота виміру витрат, їх обліку і оцінки.

5. Які із запропонованих варіантів відповідей характеризують основні задачі управління витратами?

- А. Системний підхід до управління витратами.
- Б. Розрахунок витрат за виробничими підрозділами підприємства.
- В. Спонування до зайвих витрат.
- Г. Вибір способів нормування витрат.

6. Вкажіть функції, які виконує управління витратами:

- А. Облік і аналіз.
- Б. Прогнозування і планування.
- В. Прогнозування і контроль.
- Г. Активізація і стимулювання.

7. Яка функція витрат передбачає поточне порівняння фактичних витрат з плановими?

- А. Активізація і аналіз.
- Б. Прогнозування і контроль.
- В. Координація і регулювання.
- Г. Стимулювання і облік.

8. Яка функція витрат передбачає встановлення відповідальних осіб за її виконання?

- А. Прогнозування і планування.
- Б. Організація.
- В. Координація і регулювання.
- Г. Облік і контроль.

9. Які із запропонованих варіантів відповідей характеризують принципи управління витратами?

- А. Визначення витрат по окремих функціях управління.
- Б. Органічне поєднання зниження витрат з високою якістю продукції.
- В. Широке впровадження ефективних методів збільшення витрат.
- Г. Удосконалення інформаційного забезпечення про рівень витрат.

10. В якому випадку має місце ефективність витрат підприємства?

- А. Рівень витрат є мінімальним, а рівень доходів – максимальним.
- Б. Рівень витрат є максимальним, обсяг господарської діяльності також максимальний.
- В. Плановий рівень витрат менше, ніж фактичний.
- Г. Фактичні витрати попереднього року більше аналогічних витрат звітного року.

Тема 2 Характеристика витрат, їх класифікація і структура

1. Залежність витрат від обсягів виробництва.
2. Лінійна залежність та релевантні рівні.

Питання для самоперевірки

1. Який принцип покладено в основу класифікації витрат?
2. Як класифікують витрати за видами діяльності?
3. Перерахуйте відомі вам елементи витрат?
4. Чому класифікація витрат за статтями та елементами не задовольняє вимог управління?
5. Що таке конверсійні витрати?
6. Для чого необхідно враховувати можливі втрати?
7. Які витрати вважаються релевантними, а які нерелевантними?
8. Від чого залежить контрольованість витрат?

Практичні задачі для розв'язку

1. На базі даних, що нижченаведені в таблиці, визначити: статті витрат, прямі та непрямі, постійні та змінні, прості та комплексні витрати.

Показники	I квартал	II квартал
Витрати на охорону праці у механічному цеху	84	92
Витрати на утримання бухгалтерії	52	54
Витрати на утримання та експлуатацію верстатів	68	73
Витрати, пов'язані з установкою та налаштуванням верстатів	7	9
Відрахування на соц. заходи спеціалістів	130	170
Втрати внаслідок технічного браку	9	15
Додаткова заробітна плата службовців	56	60
Зношення спеціальних інструментів	12	12
Комерційні витрати	60	80
Основна зарплата верстатників	316	401
Паливо, енергія для технол. обладнання	528	608
Покупні комплектуючі, напівфабрикати	100	80
Сировина та матеріали	1100	1520

2. На основі даних, наведених у таблиці, розподілити витрати на утримання та експлуатацію обладнання на постійну та змінну частини.

Період	Кількість виробленої продукції, од.	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання, ум. грош. од.	Період	Кількість виробленої продукції, од.	Витрати на утримання та експлуатацію обладнання, ум. грош. од.
1	2324	27920	7	1803	26192
2	2250	26480	8	2106	23719
3	2416	27180	9	2304	26482
4	2214	26890	10	2054	25563
5	1630	23305	11	2345	27472
6	2052	27569	12	2202	26020

3. Промислове підприємство ВАТ «Електролюкс» у звітному році мало такі витрати в розрахунку на одну великогабаритну пральну машину, грн. :

- сировина та матеріали, енергія технологічна – 345;
- позавиробничі (комерційні) витрати – 75.
- основна заробітна плата виробничих робітників – 705;
- купівельні вироби і напівфабрикати – 512;
- інші виробничі витрати – 5;
- загальногосподарські витрати – 21;
- загальновиробничі витрати – 16;
- додаткова заробітна плата виробничих робітників – 105;
- відрахування у фонди соціальних заходів – 40%;
- витрати на утримання та експлуатацію устаткування – 78;

На підставі наведених даних визначити:

– абсолютні величини прямих і непрямих витрат на виробництво пральних машин;

- виробничу та повну собівартість виготовлення однієї пральної машини;
- відсоткове співвідношення прямих.

Пов'язати назви моделей поведінки витрат у першому стовпчику з їх економічним змістом.

Назва	Економічний зміст
1. Поведінка витрат	а) витрати, що залишаються незмінними в разі зміни обсягу діяльності;
2. Напівзмінні витрати	б) витрати, що змінюються ступінчасто при зміні обсягу діяльності;
3. Постійні витрати	в) прогнозування майбутніх витрат для різних рівнів (умов) діяльності;
4. Змішані витрати	г) витрати змінюються прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності;
5. Змінні витрати	д) діапазон діяльності в межах якого зберігається взаємозв'язок між величиною витрат та їх фактором;
6. Релевантний діапазон	е) витрати, що містять елементи, як змінних, так і постійних витрат;
7. Напівпостійні витрати	є) характер реагування витрат на зміни у діяльності підприємства;
8. Передбачення витрат	ж) витрати, що змінюються, але не прямо пропорційно до зміни обсягу діяльності (або іншого фактора витрат).

Тестові завдання за темою 2

1. Назвіть види витрат за ступенем однорідності:

- А. Сировина і матеріали.
- Б. Постійні витрати.
- В. Витрати на оплату праці.
- Г. Адміністративні витрати.

2. Якими бувають змінні витрати?

- А. Регресивні.
- Б. Прогресуючі.
- В. Пропорційні.
- Г. Реманентні.

3. *Витрати, які безпосередньо пов'язані з виробничим процесом і впливають із самого процесу виготовлення продукції – це:*

- А. Накладні витрати.
- Б. Постійні витрати.
- В. Основні витрати.
- Г. Прямі витрати.

4. *Витрати, що не можуть бути віднесені безпосередньо до певного виду продукції – це:*

- А. Комплексні витрати.
- Б. Змінні витрати.
- В. Загальновиробничі витрати.
- Г. Непрямі витрати.

5. *За сферою повноважень керівництва витрати операційної діяльності поділяються на:*

- А. Витрати операційної діяльності.
- Б. Контрольовані витрати.
- В. Нерелевантні витрати.
- Г. Продуктивні витрати.

6. *Витрати, які відповідають встановленим на підприємстві розмірам витрат у розрахунку на одиницю продукції – це:*

- А. Продуктивні витрати.
- Б. Нормативні витрати.
- В. Поточні витрати.
- Г. Витрати майбутніх періодів.

7. *В залежності від об'єктів господарської діяльності розрізняють такі витрати:*

- А. Витрати продукції.
- Б. Витрати за господарськими процесами.
- В. Витрати в центрах відповідальності.
- Г. Витрати за замовленнями.

8. *За характером виробництва розрізняють:*

- А. Витрати допоміжного виробництва.
- Б. Витрати на збут.
- В. Виробничі витрати.
- Г. Витрати основної діяльності.

9. *За часом виникнення розрізняють такі витрати:*

- А. Витрати минулого періоду.
- Б. Довгострокові витрати.
- В. Витрати майбутніх періодів.
- Г. Фактичні витрати.

10. *У разі вибору альтернативних господарських рішень порівнюють:*

- А. Постійні і змінні витрати.
- Б. Середні і маржинальні витрати.
- В. Явні і неявні витрати.
- Г. Прості і комплексні витрати.

11. Вкажіть відмінні риси методу визначення витрат «Технологічний аналіз»:

- А. Детальне вивчення всіх технологічних операцій.
- Б. Визначення потреби ресурсів та оцінки адекватності їх використання.
- В. Метод зорієнтований на вивчення минулої діяльності.
- Г. Метод потребує значних витрат коштів і часу.

12. Назвіть відмінні риси методу визначення витрат «Аналіз облікових даних»:

- А. Проводиться спеціалістом на основі інтуїції та власного досвіду.
- Б. Є можливість розрахунку функцій всіх витрат підприємства.
- В. Простота та зрозумілість необхідних обчислень.
- Г. Використовуються дані бухгалтерського обліку.

13. Оцініть представлені переваги і недоліки використання «Методу вищої-нижчої точки»:

- А. Для побудови функції витрат використовують мінімум дві точки досліджуваної сукупності – це перевага.
- Б. Простота побудови графіку – це перевага.
- В. Лінійний вид функції – це недолік.
- Г. Спочатку визначається величина постійних витрат, а потім змінних – це недолік.

14. Що є характерним для «Методу візуального пристосування»?

- А. Наочність характеру поведінки витрат.
- Б. Використання даних бухгалтерського обліку.
- В. Недоліком є суб'єктивність побудови графічної залежності витрат.
- Г. Перевагою є суб'єктивність побудови графічної залежності витрат.

15. Вкажіть неправильний елемент розв'язання системи рівнянь «Методу найменших квадратів»:

- А. Розрахунок значень.
- Б. Підстановка розрахованих величин у систему рівнянь.
- В. Визначення середньої величини функції витрат.
- Г. Розв'язання системи рівнянь для визначення величини постійних і змінних витрат.

16. Вкажіть неправильну характеристику «Методу спрощеного статистичного аналізу»:

- А. Розподіл показників на дві групи.
- Б. Обчислення середніх величин обсягу виробництва і витрат.
- В. Розрахунок максимальних величин обсягу виробництва і витрат.
- Г. Визначення спочатку величини змінних витрат, а потім – постійних.

17. Які із зазначених методів враховують декілька факторів?

- А. Метод вищої-нижчої точки.
- Б. Метод найменших квадратів.
- В. Метод візуального пристосування.
- Г. Метод спрощеного статистичного аналізу.

18. Які із запропонованих класифікацій витрат широко використовується вітчизняними підприємствами?

- А. Види витрат за статтями калькуляції.
- Б. Види витрат по віднесенню на собівартість.
- В. Види витрат за економічними елементами.
- Г. Види витрат за центрами відповідальності.

19. Які із запропонованих класифікацій витрат широко використовується іноземними підприємствами?

- А. Види витрат за статтями калькуляції.
- Б. Види витрат по віднесенню на собівартість.
- В. Види витрат за економічними елементами.
- Г. Види витрат за центрами відповідальності.

20. Які із запропонованих класифікацій витрат використовуються для формування бухгалтерської, податкової і статичної звітності?

- А. Види витрат за економічними елементами.
- Б. Види витрат за статтями калькуляції.
- В. Види витрат за ступенем залежності від обсягу виробництва.
- Г. Види витрат за доцільністю витрачання.

Тема 3 Калькулювання собівартості як основа управління виробничими витратами

1. Способи калькулювання: прямий рахунок, сумування витрат, виключення витрат, розподілення витрат, нормативний
2. Способи віднесення на собівартість продукції непрямих витрат

Питання для самоперевірки

1. Який метод обліку витрат потрібно застосовувати в індивідуальному і дрібносерійному виробництвах складних виробів, а також під час виконання дослідних, експериментальних, ремонтних та інших робіт?

2. Який метод обліку фактичної собівартості потрібно застосовувати при масовому та серійному виробництві різноманітної й складної продукції, яка складається з великої кількості деталей і вузлів?

3. Який метод обліку фактичної собівартості потрібно застосовувати в умовах безперервного і, як правило, стислого технологічного процесу або ряду послідовних виробничих процесів, кожний з яких або група яких складають окремі самостійні переділи (фази, стадії) виробництва?

4. Що є основою для обчислення фактичної собівартості випущеної продукції при нормативному методі обліку?

5. Коли визначається фактична собівартість одиниці виробів або робіт при використанні позамавного методу?

Практичні задачі для розв'язку

1. Приватне підприємство «Львівський замок» за звітний рік виготовило 2500 виробів загальною собівартістю 72000 грн., причому частка основної заробітної плати виробничих робітників становить 25%. Визначити розмір загальновиробничих витрат, що були включені в калькуляцію собівартості одиниці продукції, якщо їхня загальна сума дорівнює 45.5 тис. грн.

2. Промислове підприємство ВАТ «Електролюкс» у звітному році мало такі витрати в розрахунку на одну великогабаритну пральну машину, грн.:

- сировина та матеріали, енергія технологічна – 745;
- основна заробітна плата виробничих робітників – 205;
- додаткова заробітна плата виробничих робітників – 135;
- відрахування у фонди соціальних заходів – 40%;
- витрати на утримання та експлуатацію устаткування – 78;
- купівельні вироби і напівфабрикати – 120;
- загальновиробничі витрати – 146;
- загальногосподарські витрати – 21;
- інші виробничі витрати – 50;
- позавиробничі (комерційні) витрати – 75. На підставі наведених даних визначити:

– абсолютні величини прямих і непрямих витрат на виробництво пральних машин;

– виробничу та повну собівартість виготовлення однієї пральної машини;
– відсоткове співвідношення прямих і непрямих витрат у структурі повної собівартості пральної машини.

3. Скласти очікувану калькуляцію собівартості одиниці продукції А промислового підприємства «Нова-тех» на підставі такої інформації: за попередніми розрахунками витрати конструкційних матеріалів на одиницю виробу мають становити, кг: сталі – 3,3; бронзи – 0,7. Купівельна ціна цих матеріалів дорівнює відповідно 2980 і 14000 грн/т. Основна заробітна плата виробничих робітників становитиме в собівартості 135 грн., додаткова заробітна плата – 12 % основної, а відрахування на соціальні заходи встановлені на рівні 22 % основної та додаткової заробітної плати. Витрати на експлуатацію й утримання устаткування очікуються в розмірі 90 % і загальновиробничі витрати – 60 % основної заробітної плати.

4. На промисловому підприємстві «Техноком» випускаються товари, на виготовлення одиниці яких витрачається 60 кг чавуну. Купівельна ціна чавуну – 2770 грн/т. Технологічно неминучі відходи металу становлять 30 % від його маси. Основна заробітна плата в розрахунку на одиницю продукції дорівнює 25 грн., додаткова заробітна плата – 12 % від основної зарплати, а відрахування на соціальні заходи – 22 % суми основної та додаткової заробітної плати. Загальновиробничі витрати на підприємстві становлять 2050 тис. грн, загальногосподарські – 3730 тис. грн. Загальна сума заробітної плати основних

виробничих робітників за відрядними розцінками – 3200 тис. грн. Позавиробничі витрати передбачаються в розмірі 3 % величини виробничої собівартості виробу. Очікуваний прибуток у розрахунку на одиницю продукції має дорівнювати 12 % її повної собівартості. Визначити повну собівартість і відпускну ціну одиниці виготовлюваного на підприємстві виробу.

5. Обсяг реалізації продукції приватного підприємства «Максимум» з урахуванням кон'юнктури ринку може дорівнювати 15600 од. Відпускну ціна одиниці продукції становить 520 грн. Змінні витрати в розрахунку на одиницю продукції – 270 грн, а постійні витрати на весь річний випуск продукції – 150 тис. грн.

Обчислити:

- точку беззбитковості виробництва, використавши аналітичний і графічний методи розрахунків;
- додатковий розмір прибутку, який одержить підприємство за умови скорочення змінних витрат на 10 % і постійних витрат – на 20 000 грн.

6. Виробнича потужність підприємства, яке виробляє один вид продукції, становить 650 тис. од на рік, а надходження від реалізації виробів – 2600 тис. грн. Постійні витрати на виробництво складають 900 тис. грн, змінні витрати – 1360 тис. грн. Визначити точку беззбитковості виробництва на промисловому підприємстві.

7. За рік підприємством реалізовано 20 тис. кухонних комбайнів. Виробнича собівартість кухонного комбайна – 2280 грн. Річні витрати з реалізації продукції становлять 4110 тис. грн. Рентабельність до повної собівартості складає 12 %. Визначити оптову ціну підприємства (без ПДВ) кухонного комбайна.

8. Витрати на виробництво одиниці продукції за економічними елементами становлять: матеріальні витрати – 400 грн (без ПДВ), витрати на оплату праці – 187 грн, відрахування на соціальні заходи 92 грн, амортизація основних засобів – 30 грн, інші витрати – 39 грн. Рівень рентабельності – 25 %. Визначити вільну відпускну ціну на продукцію з врахуванням ПДВ.

9. Повна собівартість електротехніки становить 1800 грн. Постачальникам за матеріальні ресурси сплачено ПДВ в сумі 156 грн, рівень рентабельності електротехніки – 30 %, торговельна надбавка – 25 % до вільної відпускну ціни з ПДВ. Визначити роздрібну ціну на електротехніку.

10. Визначити роздрібну ціну на виріб. Виробнича собівартість виробу – 565 грн, витрати на збут – 8 %, планова рентабельність – 19 %. ПДВ – 20 %, націнка збутових організацій – 3 %. націнка торговельних організацій – 16 %.

11. Мале приватне підприємство «Промінь» виготовило й реалізувало в базовому році 2080 од. виробів одного виду. Ціна реалізації одиниці виробу становить 742 грн, а повна собівартість його виробництва та продажу – 518 грн. Співвідношення змінних і постійних витрат на виробництво продукції дорівнює 57 і 43 %. Дослідження ринку показали, що, якщо знизити ціну виробу на 50 грн, то обсяг продажу продукції може бути збільшений на 15 %. Виробничі потужності підприємства уможливають відповідне збільшення обсягу виробництва продукції. Прийняти рішення щодо доцільності зниження відпускної ціни виробу.

12. Демісезонне пальто має повну собівартість 2000 грн. Рівень рентабельності даного виробу 44 %. Надбавка за високу якість і відповідність міжнародним стандартам – 20 %. Торговельна надбавка – 15 % до вільної відпускної ціни з ПДВ. Розрахувати роздрібну ціну пальта.

Тестові завдання за темою 3

1. До принципу калькулювання собівартості належать:

- А. Вибір найвигіднішого асортименту продукції.
- Б. Поділ витрат за періодами.
- В. Наукове обґрунтування класифікації витрат на виробництво.
- Г. Вибір методу розподілу прямих витрат.

2. Основними завданнями калькулювання є такі:

- А. Обчислення фактичної собівартості одиниці продукції.
- Б. Визначення рентабельності продукції.
- В. Вибір методу розподілу непрямих витрат.
- Г. Формування інформаційної бази для аналізу витрат.

3. Вкажіть, що може бути об'єктом калькулювання:

- А. Види робіт і послуг.
- Б. Види витрат.
- В. Стадії технологічного процесу.
- Г. Напівфабрикати власного виробництва.

4. Вкажіть види калькуляційних одиниць:

- А. Вартісні одиниці.
- Б. Натуральні одиниці.
- В. Штучні одиниці.
- Г. Умовно-натуральні одиниці.

5. Вкажіть, які із зазначених статей не є статтями калькуляції:

- А. Змінні витрати.
- Б. Адміністративні витрати.
- В. Прямі матеріальні витрати.
- Г. Витрати майбутніх періодів.

6. Вкажіть необхідні дії у процесі калькулювання собівартості продукції:

- А. Обрати об'єкт калькулювання.
- Б. Визначити калькуляційну одиницю.

- В. Обрати метод побудови функції витрат.
- Г. Обґрунтувати перелік калькуляційних статей.

7. *Залежно від витрат, які враховуються при визначенні собівартості, розрізняють такі її види:*

- А. Повна собівартість.
- Б. Часткова собівартість.
- В. Виробнича собівартість.
- Г. Невиробнича собівартість.

8. *Який метод калькулювання доцільно використовувати, якщо результатом виробництва є один основний продукт і один супутній?*

- А. Позамовний метод.
- Б. Багатопередільний метод.
- В. Метод вилучення витрат.
- Г. Метод розподілу витрат.

9. *Які витрати підлягають розподілу?*

- А. Витрати на оплату праці основного виробничого персоналу.
- Б. Витрати на роботу допоміжних виробництв.
- В. Витрати на організацію і управління виробництвом.
- Г. Витрати на паливо і енергію з технологічною метою.

10. *Які з наведених елементів можуть бути базою розподілу?*

- А. Прямі витрати сировини і матеріалів.
- Б. Витрати на оплату праці адміністративного персоналу.
- В. Прямі витрати на оплату праці.
- Г. Обсяг виготовленої продукції кожного виду.

Тема 4 Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

1. Суми покриття.
2. Розрахунок сум покриття та внеску виробів у прибуток підприємства.
3. Загальна система управління витратами.

Питання для самоперевірки

1. Взаємозв'язок витрат з обсягом виробництва.
2. Особливості системи «стандарт-кост», системи «директ-костинг».
3. Особливості управління витратами у високотехнологічній сфері.

Практичні задачі для розв'язку

1. Підприємство виготовляє продукцію трьох видів: А, Б, В.

Завдання:

1. Розподілити загальновиробничі витрати цеху у сумі 80 000 грн між виробами А, Б, В, виходячи з їх машиномісткості (вираженої у машино-годинах) і трудомісткості (вираженої у витратах на оплату праці основних виробничих робітників) за умовами наведеними в таблиці.

2. Обчислити прибуток від операційної діяльності підприємства — весь та за видами продукції виходячи з величини постійних витрат за машино-годинами.

3. Обчислити маржинальний прибуток підприємства за місяць за видами продукції.

4. Зробити висновок щодо доцільності подальшого виробництва продукції кожного виду.

Назва виробу	Обсяг продажу за місяць, шт.	Показники витрат		Повна собівартість реалізованої продукції, грн, зокрема витрати		Ціна, грн
		Витрачено машино-годин	Нараховано основної заробітної плати (грн)	постійні витрати	змінні витрати	
А	3 000	300	5000		98 000	41,0
Б	4 500	600	7000		195 000	52,5
В	7 500	700	9000		200 000	45,5

2. Розрахуйте собівартість внутрівиробничих послуг на основі даних обліку місць виникнення витрат і використання додаткових ставок.

За звітний період три виробничих ділянки на підприємстві користувалися послугами ремонтної майстерні. Витрати ремонтної майстерні в сумі 16 000 у. од. складаються з, у. од.:

- зарплати за ремонтні роботи 4000
- одноелементних витрат на матеріали 2000
- накладних витрат 10 000

Одноелементні витрати по виконанню замовлень на ремонт розподіляються по виробничих ділянках у наступних співвідношеннях:

Вид одноелементних витрат	Виробнича ділянка		
	1	2	3
Зарплата за ремонтні роботи	25	55	20
Одноелементні витрати на матеріали	25	65	10

40 % накладних витрат на виконання замовлень з ремонту повинні відноситися на виробничі ділянки за допомогою базової величини «Одноелементні витрати на матеріали», а 60 % — за допомогою вихідної величини «Зарплата за ремонтні роботи». Визначити величину витрат виробничих ділянок.

Тестові завдання за темою 4

Формування витрат за місцями і центрами відповідальності

1. *Вкажіть, які розрізняють центри відповідальності за ознаками обсягу повноважень і відповідальності:*

- А. Центри витрат.
- Б. Центри прибутку.
- В. Центри інвестицій.
- Г. Центри інновацій.

2. *Вкажіть, які розрізняють центри відповідальності за функціональною ознакою:*

- А. Центр матеріально-технічного забезпечення.
- Б. Центр маркетингу і збуту.
- В. Центр управління персоналом.
- Г. Центр економіки і фінансів.

3. *Вкажіть, які розрізняють центри відповідальності за територіальною ознакою (на прикладі підприємства доставки «Нова пошта»:*

- А. Відділ інформаційної підтримки.
- Б. Відділ №23, м. Харків.
- В. Відділ № 42, м. Київ.
- Г. Відділ №3, м. Харків.

4. *Вкажіть переваги застосування системи управління витратами за центрами відповідальності:*

- А. Спрощення контролю за витратами завдяки персоніфікації.
- Б. Участь керівників центрів відповідальності у складанні планів витрат.
- В. Підвищення точності обчислення витрат за їх носіями.
- Г. Поділ витрат на прямі і непрямі.

5. *Яких вимог слід дотримуватись при формуванні центрів відповідальності?*

- А. Поділ витрат на прямі і непрямі.
- Б. Порівняння планових і фактичних результатів за певний період.
- В. Встановлення меж повноважень і відповідальності керівників центрів.
- Г. Підвищення точності обчислення витрат за їх носіями.

6. *Які методи використовують для розподілу витрат допоміжних і обслуговуючих підрозділів:*

- А. Метод системи рівнянь.
- Б. Метод спрощеного статистичного аналізу.
- В. Метод взаємних послуг.
- Г. Метод найменших квадратів.

7. *Який метод розподілу витрат доцільно використовувати у випадках, коли обсяг послуг допоміжних підрозділів дуже незначний?*

- А. Метод найбільших квадратів.
- Б. Метод системи рівнянь.
- В. Метод взаємних послуг.
- Г. Метод прямого розподілу.

8. Типовими видами центрів дискретних витрат на підприємстві є:

- А. Виробничі цехи.
- Б. Бухгалтерія.
- В. Наукові лабораторії.
- Г. Філії підприємства.

9. Який центр відповідальності відповідає і за доходи, і за витрати (в обмеженому обсязі)?

- А. Центри інвестицій.
- Б. Центри інновацій.
- В. Центри прибутку.
- Г. Центри витрат.

10. Які об'єкти зазвичай є центрами інвестицій?

- А. Структурний підрозділ підприємства.
- Б. Підприємство взагалі.
- В. Дочірні підприємства.
- Г. Філії підприємства.

Тема 5 Характеристика системи «Витрати – обсяг – прибуток»

1. Розрахунок прибутку на основі суми покриття у короткостроковому періоді.

2. Графіки беззбитковості: на основі змінних витрат, з диференціацією постійних витрат по рівням покриття, з диференціацією постійних витрат по статтям витрат.

Питання для самоперевірки

1. Завдання аналізу «витрати – випуск – прибуток».
2. У чому полягає емпіричний спосіб визначення точки беззбитковості?
3. Що є критерієм правдивості моделі?
4. Які характеристики властиві точці беззбитковості?

Практичні задачі для розв'язку

1. Однопродуктове підприємство виготовляє виріб А і продає його за ціною 250 грн/шт. Змінні витрати на один виріб становлять 150 грн. Постійні витрати за рік – 200 000 грн.

Обчислити мінімальний річний обсяг виготовлення і продажу виробу А, який забезпечує беззбитковість виробництва.

2. Розробляється проект створення малого підприємства з виготовлення жіночих сумок. Середньорічний обсяг продажу сумок – 80 000 шт. Витрати на оренду виробничого та адміністративного приміщень, їх утримання становлять 400 тис. грн на рік. Витрати на управління, інженерне та виробничо-

господарське обслуговування становлять 250 тис. грн на рік, річна сума амортизації власного устаткування – 180 тис. грн. Змінні витрати на одну сумку (матеріали, інструмент, зарплата робітників, технологічна енергія тощо) – 180 грн.; ціна сумки – 300 грн. Їх величини практично не залежать від обсягу виробництва в межах виробничої потужності. Попит на сумки високий і стабільний. Загальна сума інвестицій у підприємство – 600 тис. грн.

1. Визначити мінімальний річний обсяг виготовлення сумок, який забезпечує беззбитковість виробництва.

2. Обчислити, за якого річного обсягу випуску сумок рентабельність інвестицій у це виробництво становитиме 20 %.

3. Визначити коефіцієнт безпеки виробництва.

4. Обчислити операційний леверидж.

3. Приватний підприємець планує продавати сувеніри на фестивалі. Оренда торгового місця та вартість патенту складають 600 грн за місяць. Покупна вартість одного сувеніра 15 грн. Ціна реалізації (без ПДВ) – 25 грн.

Необхідно визначити:

1. Скільки сувенірів треба продати, щоб не мати ні прибутку, ні збитку (критичний обсяг реалізації).

2. Скільки сувенірів необхідно продати, щоб одержати 5000 грн прибутку.

4. Консалтингова фірма організовує періодичні семінари бухгалтерів з питань з питань оподаткування та складання звітності. На організацію чергового семінару вона понесла витрати на друкування та розсилання потенційним слухачам програми семінару і запрошення та іншу рекламні заходи – 1200 грн. Одночасно фірма уклала договір на оренду приміщення для проведення семінару за 1500 грн з умовою, що в разі відмови від оренди приміщення не пізніше ніж за тиждень до дати семінару, вона сплачує штраф орендодавцю в розмірі 25 % суми договору оренди. Менше ніж за тиждень до початку семінару договір не може бути анульований.

Оплата лекторам передбачена в розмірі 400 грн. Якщо семінар не відбувається, оплата лекторам не нараховується.

Кожен учасник сплачує за участь у семінарі 350 грн. У вартість семінару включені витрати на обід з розрахунку 45 грн на одного учасника і вартість роздаткового матеріалу – 15 грн.

Визначити доцільність проведення семінару або відмови від нього, якщо за тиждень до його початку надійшли замовлення на участь у семінарі лише від 6 бажаючих.

Розрахувати:

1. Яка кількість учасників семінару забезпечить його беззбитковість фірмі.

2. Який прибуток одержить фірма, якщо у семінарі приймуть участь 30 охочих.

3. При якій кількості учасників семінару фірма одержить 6500 грн прибутку від його проведення.

Тестові завдання за темою 5

1. За яких передумов можливе використання CVР-аналізу?

- А. Постійні витрати дорівнюють змінним витратам.
- Б. Усі змінні витрати є прогресивними.
- В. Ціни на продукцію не залежать від обсягу операційної діяльності.
- Г. Усі витрати можна поділити на основні і накладні.

2. В яких випадках доцільно використання CVР-аналізу?

- А. Виготовлення нового виду продукції.
- Б. Започаткування нового виду діяльності.
- В. Постійні витрати дорівнюють змінним витратам.
- Г. Скорочення/розширення асортименту продукції.

3. За якою формулою визначається точка беззбитковості?

- А. $Q_{без} = Пр / Ц_{од}$.
- Б. $Q_{без} = ПВ / (Ц_{од} - ЗВ_{од})$.
- В. $Q_{без} = ПВ / (ЗВ_{од} - Ц_{од})$.
- Г. $Q_{без} = ПВ \cdot Ц_{од}$.

4. За яких характеристик маржинального прибутку підприємство стає збитковим?

- А. $МП = ЗВ$.
- Б. $МП = ПВ$.
- В. $МП > 0$.
- Г. $МП < ПВ$.

5. Про що свідчить зростання операційного левериджу?

- А. Рівень підприємницького ризику зростає.
- Б. Частка постійних витрат є незначною.
- В. Темпи зростання прибутку по відношенню до доходів зменшуються.
- Г. Частка змінних витрат є незначною.

6. За якою формулою визначається операційний леверидж?

- А. $L_o = \Delta Q \cdot \Delta МП$.
- Б. $L_o = \Delta Пр \cdot \Delta Q$.
- В. $L_o = \Delta Пр \cdot \Delta Q$.
- Г. $L_o = МП / Пр$.

7. За якою формулою визначається ефект операційного левериджу?

- А. $E_{Lo} = МП / Пр$.
- Б. $E_{Lo} = \Delta ВП / \Delta Пр$.
- В. $E_{Lo} = \Delta МП / \Delta Q$.
- Г. $E_{Lo} = \Delta МП / \Delta Пр$.

8. За якою формулою визначається фінансовий леверидж?

- А. $L_{\phi} = \Delta ВП / \Delta Q$.
- Б. $L_{\phi} = \Delta ВП / \Delta ЧП$.

В. $L_{\phi} = \Delta ЧП / \Delta ВП$.

Г. $L_{\phi} = \Delta ВП \cdot \Delta ЧП$.

9. Які наслідки має підвищення фінансового левериджу?

А. Ступінь фінансового ризику зменшується.

Б. Підвищується розмах варіації рентабельності власного капіталу.

В. Збільшується частка позикового капіталу.

Г. Ступінь фінансового ризику зростає.

10. За якою формулою можна визначити операційно-фінансовий леверидж?

А. $L_{оф} = L_o - L_{\phi}$.

Б. $L_{оф} = L_{\phi} - L_o$.

В. $L_{оф} = L_o \cdot L_{\phi}$.

Г. $L_{оф} = L_o + L_{\phi}$.

Тема 6 Планування і нормування витрат

1. Взаємозв'язок капітальних вкладень, поточних витрат та доходності підприємства.
2. Порядок розробки кошторису витрат.
3. Вплив інфляції на вибір та прийняття рішень.

Питання для самоперевірки

1. Обґрунтуйте необхідність планування витрат підприємства.
2. Основні завдання планування витрат.
3. Обґрунтуйте взаємозв'язок капітальних вкладень, поточних витрат та прибутковості підприємства.
4. Яким чином впливає інфляція на вибір та прийняття рішень стосовно діяльності підприємства?

Практичні задачі для розв'язку

1. Обчислити величину реалізованої продукції по цеху підприємства та її приріст в плановому році, якщо у звітному обсяг реалізації склав 200,0 тис. грн.
У плановому році цехом передбачається виготовити продукції на суму 250,0 тис. грн. Частина її на суму 10,0 тис. грн піде на внутрішні потреби. Незавершене виробництво за плановий рік зменшиться на 2,0 тис. грн додатково до програми випуску готових виробів цехом будуть надані послуги промислового характеру на сторону на 15,0 тис. грн і виготовлено напівфабрикатів для реалізації на сторону на 4,0 тис. грн.

2. За рік цех виготовляє 150 виробів. Трудомісткість виробу – 840 н/год, тривалість циклу виготовлення виробу – 25 днів, планова собівартість – 1300 грн, матеріальні затрати складають в ній 60 %. Проведена інвентаризація показала, що в незавершеному виробництві знаходиться в середньому 15 виробів загальною трудомісткістю 35 490 н/год. Розрахуйте обсяг незавершеного виробництва на кінець планового періоду у вартісному та трудовому вимірі.

3. В цеху 22 верстати. Норма часу на обробку виробу 0,48 н/год. режим роботи двозмінний, тривалість зміни – 8,1 год. В році 242 робочі дні. Регламентовані простої обладнання в ремонті складають 3 %. Коефіцієнт використання потужності – 0,8. Визначте виробничу потужність цеху і його виробничу програму.

4. Визначити необхідну кількість обладнання цеху за даними: трудомісткість продукції – 250 тис. н/год, прогресивний рівень виконання норм виробітку – 105 %, корисний фонд часу роботи верстака в рік – 4015 н/год.

5. Ви – економіст з планування виробничого підприємства. Вам необхідно обґрунтувати виробничу програму і пороговий обсяг виробництва. Вихідна інформація наведена у таблиці.

Показники	Варіанти		
	1	2	3
1 Потужність ліній, тоб./день з виробництва: – продукція А; – продукція Б; – продукція В.	40 50 60	45 30 40	50 60 70
2 Робочий період, днів	60	60	60
3 Проектний рівень використання виробничої потужності, виходячи із зайнятої частки ринку, %	40	50	40
4 Діючі на ринку оптово-відпускні ціни (без ПДВ), грн/т.: – продукція А; – продукція Б; – продукція В.	3000 3200 1900	3000 3500 2000	3200 3500 2200
5 Запланований розмір змінних витрат на одиницю продукції, грн/т: – продукція А; – продукція Б; – продукція В.	1200 1400 500	1100 1200 500	1000 1100 500
6 Розмір постійних витрат підприємства, тис. грн	4600,0	4500,0	5000,0

В результаті виконання завдання вирішіть наступні питання:

1. Обґрунтуйте проект виробничої програми, виходячи із виробничих потужностей і запланованого рівня їх використання у натуральному і вартісному виразі.

2. Розподіліть загальну суму постійних витрат підприємства між окремими видами продукції пропорційно часткам змінних витрат.

3. Визначте пороговий обсяг виробництва кожного виду продукції.

4. Визначте порогову виручку від реалізації продукції.

5. Зробіть висновок про придатність проведених розрахунків для підприємства та запропонуйте пропозиції щодо збільшення обсягів виробництва.

6. Ви – економіст підприємства з переробки м'яса. Директор підприємства поставив перед Вами завдання обґрунтувати виробничі можливості підприємства з обсягу виробництва з урахуванням наявності сировини в регіоні, потужності підприємства та рівня її використання. Вихідна інформація наведена у таблиці.

В результаті виконання завдання вирішіть наступні питання:

1. Розробіть проект виробничої програми, виходячи із прогнозного сегменту підприємства на регіональному ринку м'яса.

2. Обґрунтуйте потребу у сировині для виконання виробничої програми і порівняйте її з наявними ресурсами.

3. Розрахуйте річну потужність підприємства і порівняйте її з виробничою програмою.

4. Визначте плановий рівень використання виробничої потужності.

5. Запропонуйте пропозиції з підвищення рівня використання виробничої потужності.

Показники для розрахунку виробничої програми підприємства з переробки м'яса.

Показники	Варіанти		
	1	2	3
1 Сировинні ресурси худоби у забійній вазі, т.	6500	12000	9600
2 Вихідна змінна потужність підприємства, т:			
– м'яса;	23,0	22,7	24,0
– ковбасних виробів;	5,4	4,2	3,4
– м'ясних консервів, тоб.	10,0	10,0	8,0
3 Максимальне місячне надходження сировини у відсотках до річного обсягу.	18,5	15,8	14,1
4 Чисельність населення обраного сегменту ринку, тис. чол.	336	400	300
5 Планова частка підприємства на ринку, %			
6 Планові норми споживання м'ясних продуктів на одну особу ну обраного сегменту ринку, кг (на рік):	20	25	30
– м'ясо ;	65,0	65,0	65,0
– ковбасні вироби;	15,0	15,0	15,0
– м'ясні консерви, о. б.	8,0	8,0	8,0
7 Коефіцієнт витрат м'яса на виробництво одиниці продукції:			
– м'ясо;	1,0	1,0	1,0
– ковбасні вироби;	1,36	1,36	1,36
– м'ясні консерви.	1,30	1,30	1,30

Виробництво м'яса носить сезонний характер. Виробництво інших продуктів рівномірне на протязі року. Режим роботи – двозмінний, планова кількість робочих змін для виробництва ковбасних виробів і м'ясних консервів – 500.

Тестові завдання за темою 6

Планування і нормування витрат

1. Які витрати складаються з витрат на складське обладнання, утримання складських приміщень, витрат через псування, знецінення, крадіжок запасів?

- А. Витрати на придбання.
- Б. Витрати на оформлення.
- В. Витрати на зберігання.
- Г. Витрати на реалізацію.

2. Які витрати складаються з витрат на телефонні переговори, витрати, пов'язані з відстеженням виконання замовлення, поштові витрати?

- А. Витрати на придбання.
- Б. Витрати на оформлення.
- В. Витрати на зберігання.
- Г. Витрати від дефіциту.

3. Які витрати включають вартість придбаних запасів за вирахуванням знижок відповідно до договору поставки та транспортно-заготівельні витрати?

- А. Витрати на зберігання.
- Б. Витрати на оформлення.
- В. Витрати на придбання.
- Г. Витрати на реалізацію.

4. Який метод оцінки виробничих запасів використовують для тих видів запасів, що використовуються для виконання спеціальних замовлень та проектів?

- А. Метод середньозваженої собівартості.
- Б. Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів.
- В. Метод нормативних витрат.
- Г. Метод ціни продажу.

5. Який метод оцінки виробничих запасів доцільно застосовувати при можливості високої оперативності отримання даних про наявність та рух запасів?

- А. Метод нормативних витрат.
- Б. Метод середньозваженої собівартості.
- В. Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів.
- Г. Метод ціни продажу.

6. Який метод оцінки виробничих запасів залежить від рівня інфляції та коливання цін на ринку ресурсів?

- А. Метод нормативних витрат.
- Б. Метод середньозваженої собівартості.
- В. Метод собівартості перших за часом надходження запасів.
- Г. Метод ціни продажу.

7. Який метод оцінки виробничих запасів доцільно використовувати при відповідності результатів оцінювання запасів їх собівартості?

- А. Метод ідентифікованої собівартості відповідної одиниці запасів.
- Б. Метод нормативних витрат.
- В. Метод середньозваженої собівартості.
- Г. Метод ціни продажу.

8. Який метод оцінки виробничих запасів застосовується підприємствами торгівлі?

- А. Метод нормативних витрат.
- Б. Метод середньозваженої собівартості.
- В. Метод собівартості перших за часом надходження запасів.
- Г. Метод ціни продажу.

9. Процедури системи управління витратами на основі норм включають:

А. Планування витрат на основі норм, що забезпечують виконання виробничих завдань.

Б. Оцінка готової продукції і незавершеного виробництва за нормативною виробничою собівартістю.

В. Визначення мети і завдань, моделей управління виробничими витратами.

Г. Контроль і регулювання витрат за місцями їх виникнення та центрами відповідальності.

10. Назвіть складові елементи системи контролю витрат:

- А. Впровадження системи стандартизації.
- Б. Оцінка і вибір варіантів дій з управління витратами.
- В. Списання витрат у бухгалтерському обліку на основі норм.
- Г. Прийняття управлінських рішень щодо управління витратами.

Тема 7 Контроль витрат і стимулювання ресурсозбереження

1. Оцінка матеріальних запасів при їх списанні на витрати виробництва та витрати обігу.

2. Вплив управління запасами на витрати підприємства та економічний результат його роботи.

Питання для самоперевірки

1. У чому полягають основні завдання управління запасами?
2. Які витрати пов'язані з придбанням та зберіганням запасів?
3. Якими способами можна розрахувати розмір оптимальної партії поставки?
4. У чому полягає зміст системи «точно в строк»?
5. Як оцінюються матеріали, що відпускаються у виробництво?
6. Що є основним джерелом формування нормативної бази прямих витрат на робочу силу?

Тестові завдання за темою 7

1. Який метод контролю витрат застосовують для фіксації відхилень, які виникли внаслідок зміни витрачання сировини чи матеріалів?

- А. Метод наступних розрахунків за даними інвентаризації.
- Б. Метод попередніх розрахунків за фактичною рецептурою.
- В. Метод розкрою партіями.
- Г. Метод сигнального документування.

2. Який метод контролю витрат застосовують в галузях, де відхилення від норм витрачання матеріально-речових ресурсів спричиняються структурними зрушеннями в складі вихідної суміші?

- А. Метод наступних розрахунків за даними інвентаризації.
- Б. Метод попередніх розрахунків за фактичною рецептурою.
- В. Метод розкрою партіями.
- Г. Метод сигнального документування.

3. Який метод контролю витрат використовується у тих випадках, коли звернення до інших методів неможливе або недоцільне?

- А. Метод наступних розрахунків за даними інвентаризації.
- Б. Метод попередніх розрахунків за фактичною рецептурою.
- В. Метод розкрою партіями.
- Г. Метод сигнального документування.

4. Якими є резерви зниження рівня витрат за рахунок раціоналізації структурних характеристик випуску продукції?

А. Приведення обсягу продукції у відповідність до виробничих можливостей.

Б. Збільшення обсягів виробництва продукції з метою зниження постійних витрат на одиницю продукції.

В. Оптимізація забезпечення виробництва напівфабрикатами з погляду їх власного виготовлення чи закупівлі зі сторони.

Г. Запровадження у виробництво нових видів сировини, матеріалів, палива і енергії.

5. Якими є резерви зниження рівня витрат за рахунок підвищення технічного рівня виробництва?

А. Вдосконалення та розвиток техніки і технологій.

Б. Підвищення узгодженості в роботі між окремими ланками виробництва.

В. Механізація та автоматизація виробничих процесів.

Г. Поліпшення експлуатації задіяного устаткування.

6. Якими є резерви зниження рівня витрат за рахунок покращення організації виробництва і праці?

А. Взаємне узгодження виконання виробничих завдань у часі.

Б. Оптимізація розподілу виробничих завдань між одиницями устаткування.

В. Зниження узгодженості в роботі між окремими ланками виробництва.

Г. Скорочення витрат від простоїв робітників.

7. Встановіть резерви зниження витрат на сировину і матеріали:

- А. Збільшення виходу готової продукції з сировини та матеріалів.
- Б. Зниження втрат робочого часу.
- В. Зниження трудомісткості продукції.
- Г. Продуктивне використання відходів виробництва.

8. Встановіть резерви зниження витрат на паливо та енергію з технологічною метою:

- А. Впровадження фінансових санкцій за перевитрату ресурсів.
- Б. Впровадження енергозберігаючих технологій.
- В. Ірраціональне використання відповідного обладнання та устаткування.
- Г. Пошук більш дешевих видів палива.

9. Встановіть резерви зниження витрат на заробітну плату виробничих робітників:

- А. Рациональне використання обладнання та устаткування.
- Б. Регулярний перегляд норм виробітку.
- В. Підвищення трудомісткості продукції.
- Г. Зниження втрат робочого часу.

10. Встановіть резерви зниження загальновиробничих витрат:

- А. Впровадження обґрунтованих норм обслуговування одиниць устаткування.
- Б. Зниження трудомісткості продукції.
- В. Оптимізація забезпечення виробництва напівфабрикатами.
- Г. Рациональне використання обладнання та устаткування.

Тема 8 Методи цільового формування та структурного аналізу витрат підприємства

1. Використання функціонально-вартісного аналізу для зниження витрат на продукцію.
2. Витрати та конкурентоспроможність продукції.

Питання для самоперевірки

1. Система якості, види діяльності, що складають систему якості.
2. Основні характеристики якості продукції: показники призначення, техніко-економічні показники експлуатації, показники споживчих властивостей, надійність.
3. Принцип відповідності функцій і якості витратам.
4. Визначення раціональної конкурентоспроможності продукції.

Тестові завдання за темою 8

1. Вкажіть принципи таргет-костингу:

- А. Використання точних методів калькулювання.
- Б. Орієнтація на витрати життєвого циклу продукту.
- В. Поєднання досвіду фахівців різних сфер знань.
- Г. Пріоритетне значення потреб підприємства.

2. Який етап досягнення цільової собівартості ґрунтується на основі рівня прибутковості продуктів підприємства, що вже мають збут; з урахуванням концепції життєвого циклу продукту?

- А. Таргет-костинг постачальників та дистриб'юторів.
- Б. Встановлення цільового прибутку.
- В. Інтерактивне порівняння прогнозованої собівартості з цільовою.
- Г. Управління витратами на стадії виробництва нового продукту.

3. Який етап досягнення цільової собівартості передбачає проведення комплексних маркетингових досліджень?

- А. Визначення цільової ціни реалізації нового продукту.
- Б. Встановлення цільового прибутку.
- В. Інтерактивне порівняння прогнозованої собівартості з цільовою.
- Г. Управління витратами на стадії виробництва нового продукту.

4. Який етап досягнення цільової собівартості передбачає визначення її величини як різниці між цільовою ціною реалізації та встановленою величиною цільового прибутку?

- А. Визначення цільової собівартості.
- Б. Визначення цільової ціни реалізації нового продукту.
- В. Встановлення цільового прибутку.
- Г. Інтерактивне порівняння прогнозованої собівартості з цільовою.

5. За рахунок яких складових функціонально-вартісний аналіз витрат підприємства забезпечує мінімізацію витрат?

- А. Більш ефективне використання основних засобів підприємства.
- Б. Економія матеріальних і трудових ресурсів.
- В. Зміна законодавчої бази.
- Г. Технологічні зміни у виробництві.

6. Якими є групи об'єктів функціонально-вартісного аналізу?

- А. Витрати.
- Б. Продукти.
- В. Процеси.
- Г. Управлінські структури.

7. Підготовчий етап функціонально-вартісного аналізу передбачає такі процеси:

- А. Визначення цілей і завдань аналізу.
- Б. Відбір фахівців та формування дослідницької групи.
- В. Побудова конструктивної функціональної моделі об'єкта.
- Г. Пошук технічних рішень вдосконалення.

8. Інформаційний етап функціонально-вартісного аналізу передбачає такі процеси:

- А. Аналіз і класифікація функцій елементів об'єкта аналізу.
- Б. Визначення основних показників і вимог до об'єкта аналізу.
- В. Збирання, систематизація і вивчення інформації про об'єкт аналізу.
- Г. Підготовка проектно-технологічної документації та рекомендації з впровадження.

9. Аналітичний етап функціонально-вартісного аналізу передбачає такі процеси:

- А. Аналіз і класифікація функцій елементів об'єкта аналізу.
- Б. Визначення і порівняння вартості функцій об'єкта.
- В. Визначення цілей і завдань аналізу.
- Г. Постановка завдань пошуку оптимальних конструкторсько-технічних рішень.

10. Пошуково-дослідницький етап функціонально-вартісного аналізу передбачає такі процеси:

- А. Визначення основних показників і вимог до об'єкта аналізу.
- Б. Визначення оптимальних параметрів запропонованих рішень вдосконалення.
- В. Випробування нових технічних рішень.
- Г. Детальне розроблення нової конструкції.

2. ТЕСТОВІ ЗАВДАННЯ ТА ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Тест 1

При застосуванні системи директ-костинг до собівартості включаються (вибрати правильну відповідь):

- 1) змінні виробничі витрати;
- 2) змінні витрати на збут;
- 3) постійні виробничі витрати.

Тест 2

До основних ознак директ-костингу відноситься:

- 1) інтеграція фінансового та управлінського обліку;
- 2) автономність управлінського та фінансового обліку;
- 3) облік тільки стандартних витрат.

Тест 3

Маржинальний доход – це:

- 1) різниця між постійними витратами та прибутком;
- 2) сума постійних витрат та прибутку;
- 3) сума змінних витрат та прибутку.

Тест 4

Калькулювання на основі діяльності передбачає:

- 1) розподіл накладних витрат пропорційно до певного фактора, з яким ці витрати пов'язані;
- 2) включення до собівартості лише тих витрат, які мають функціональний зв'язок із певним видом діяльності;
- 3) включення до собівартості тільки прямих витрат.

Тест 5

Пов'язати наведені терміни з їх змістом. Для цього проставити поряд із номером відповідну літеру

Термін	Зміст
(1) Собівартість	А Витрати, пов'язані з процесом виробництва, які не можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта економічно можливим шляхом
(2) Прямі витрати	Б Фінансові витрати на отримання доходу протягом відповідного періоду
(3) Витрати	В Витрати, безпосередньо пов'язані з виробництвом продукції або з придбанням товарів для реалізації
(4) Непрямі витрати	Г Витрати, які можуть бути віднесені безпосередньо до певного об'єкта економічно можливим шляхом
(5) Собівартість продукції (товарів)	Д Збільшення зобов'язань або зменшення активів у процесі поточної діяльності для отримання доходу звітного періоду
(6) Розходи	Е Обсяг ресурсів (у грошовому вимірі), що використані з відповідною метою та трансформуються у собівартість продукції (робіт, послуг)

Тест 6

Пов'язати наведені терміни з їх змістом

Вид калькуляції (форма собівартості)	Характеристика
(1) Нормативна	А Калькуляції, які складаються на підставі даних бухгалтерського обліку про фактичні витрати на виробництво
(2) Планова	Б Калькуляції, які застосовуються з метою встановлення допустимих витрат на виробництво продукції на основі науково обґрунтованих норм
(3) Технологічна	В Калькуляції, які складаються на окремі деталі, вузли і характеризують рівень технології на виробництві
(4) Звітна	Г Калькуляція, яка складається на основі конструкторсько-технологічної документації при нормативному методі калькулювання на підприємстві

Тест 7

На основі наведених даних здійснити класифікацію витрат ВАТ «Хімрезерв» за статтями калькуляції:

1. Витрати на поточний ремонт обладнання.
2. Вартість послуг Обленерго для виробничих потреб.
3. Витрати на обов'язкове медичне страхування робітників шкідливого виробництва.
4. Вартість зворотних відходів.
5. Витрати мастильних матеріалів на проведення поточного ремонту приміщення цеху.
6. Витрати покупних напівфабрикатів.
7. Доплата за класність робітникам основного виробництва.
8. Витрати палива для роботи агрегатів.

Тест 8

За допомогою порівняльної таблиці дати визначення поняттям: «центр витрат», «місце витрат», «центр відповідальності», для чого проставити знак «+» або «-» у відповідних графах.

№ з/п	Показник	Центр витрат	Місце витрат	Центр відповідальності
1	2	3	4	5
1	Охоплює декілька місць витрат			
2	Завжди передбачає необхідність обліку не тільки витрат, але й обсягу виробництва			
3	Первинні виробничі й обслуговуючі одиниці, що відрізняються однаковими функціями і виробничими операціями, організацією праці та спрямованістю витрат			
4	Структурний підрозділ підприємства, елемент системи внутрішньогосподарського розрахунку			
5	Відповідальність за витрати, закріплені персонально за керівником підрозділу			

1	2	3	4	5
6	Виділяються з метою більшої деталізації витрат і підвищення точності калькулювання			
7	Класифікуються за відношенням до процесу виробництва			
8	Класифікуються на центри витрат, прибутку та інвестицій			

Тест 9

Необхідно визначити, які з наведених статей є релевантними, а які нерелевантними (позначити релевантні статті знаком «+» у відповідній графі) за таких умов:

– фірма хоче замінити машину ГАЗ–3302 (яку буде продано) на ГАЗ–33021, що забезпечить зниження прямих витрат на 30 %. Обидві машини мають однакову залишкову вартість та залишковий строк експлуатації 6 років;

– фірма хоче придбати автомобіль ГАЗ–33021 для збільшення кількості перевезень. Машина ГАЗ–3302 буде використовуватись далі.

Нижче наведено перелік витрат і доходів транспортного підприємства ТзОВ «Таксодром» за звітний період.

№ з /п	Стаття	Варіант 1		Варіант 2	
		Релевантні	Нерелевантні	Релевантні	Нерелевантні
1	2	3	4	5	6
1	Доход від реалізації				
2	Прямі матеріальні витрати				
3	Прямі витрати на оплату праці				
4	Змінні виробничі накладні витрати				
5	Амортизація машин ГАЗ-3302				
6	Амортизація машин ГАЗ-33021				
7	Загальноновиробничі (постійні) витрати				
8	Змінні витрати на збут				
9	Заробітна плата керівництва підприємства				
10	Балансова вартість машин ГАЗ-3302				
11	Ринкова вартість машин ГАЗ-3302				
12	Ринкова вартість машин ГАЗ-33021				

Тест 10

Визначити, до якого типу центрів відповідальності – основного чи функціонального – належать наведені підрозділи та служби.

1. Бригадир будівельно-монтажної колони контролює виконання членами бригади поставлених завдань.

2. Керівник маркетингової служби контролює роботу складського господарства, торгових агентів та мережі фірмових магазинів та кіосків.

3. Відділ кадрів веде облік наявності та складу штатних та позаштатних працівників підприємства, а також розміру їх заробітної плати.

4. Кіоскер відповідає за збереження довірених йому товарів, за своєчасність здачі готівки до основної каси підприємства.

5. Служба АСУ забезпечує контроль за справністю автоматизованих технологічних ліній в цілому по підприємству та забезпечує їх ремонт і технічне обслуговування.

6. Майстер механоскладального цеху відповідає за витрати цеху, збереження деталей, напівфабрикатів, якість готової продукції.

З ПИТАННЯ ДО МОДУЛЬНОГО КОНТРОЛЮ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

1. Сутність витрат, види та форми собівартості продукції.
 2. Функції управління витратами.
 3. Загальна схема та взаємозв'язок управління витратами на підприємстві.
 4. Принципи управління витратами.
 5. Завдання та основні ознаки класифікації витрат.
 6. Основні ознаки класифікації витрат.
 7. Класифікація витрат на виробництво.
 8. Залежність витрат від обсягів виробництва.
 9. Точка беззбитковості на основі аналізу «витрати – випуск – прибуток».
- Маржинальний прибуток.
10. Точка беззбитковості та визначення короткотермінового результату на основі сум покриття.
 11. Графіки беззбитковості: на основі змінних витрат, з диференціацією постійних витрат за рівнями покриття, з диференціацією постійних витрат за статтями витрат.
 12. Альтернативні витрати, релевантність та прийняття управлінських рішень.
 13. Основні завдання планування витрат.
 14. Попередня оцінка витрат. Інтервал допустимих витрат на виробництво та реалізацію продукції.
 15. Поточні кошториси витрат на виробництво, витрат на утримання функціональних відділів та служб. Комплексні та цільові кошториси.
 16. Витрати по стадіям життєвого циклу продукту. Поетапний (постадійний) склад витрат.
 17. Визначення та нормування витрат з метою стабілізації та зниження. Основні групи методів розрахунку окремих елементів витрат.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

18. Склад витрат на якість. Класифікація витрат на якість.
19. Співвідношення рівня витрат та необхідної якості продукції.
20. Використання функціонально-вартісного аналізу для зниження витрат на продукцію.
21. Види запасів на підприємстві.
22. Оцінка матеріальних запасів при їх списанні на витрати виробництва та витрати обігу.
23. Вплив управління запасами на витрати підприємства та економічний результат його роботи.
24. Калькулювання собівартості. Види калькуляцій. Методи калькулювання собівартості продукції.

25. Аналіз загальної суми витрат на виробництво продукції. Склад робіт за аналізом витрат на підприємстві.
26. Аналіз витрат на гривню товарної продукції.
27. Аналіз собівартості окремих видів продукції.
28. Аналіз прямих матеріальних витрат.
29. Аналіз прямих трудових витрат.
30. Аналіз непрямих витрат. Облік зміни обсягу виробництва при аналізі кошторисів непрямих витрат.
31. Способи (системи) віднесення витрат на продукт.
32. Способи віднесення на собівартість продукції непрямих витрат.
33. Методика поетапного розподілення витрат пропорційно маржинальному прибутку.
34. Особливості калькулювання при комплексній переробці сировини.
35. Формування витрат за місцями виникнення, центрами витрат, центрами відповідальності.
36. Групування центрів витрат. Класифікація центрів відповідальності. Бюджетування витрат.
37. Об'єкти обліку витрат. Первинні (елементні) об'єкти обліку витрат.
38. Стимулювання зниження витрат у виробництві. Основні фактори та напрями зниження витрат на підприємстві.
39. Системи обліку витрат. Ефективність облікових та контрольних систем.
40. Основні напрями використання інформації про витрати на підприємстві.
41. Зміст та можливості системи «стандарт-кост».
42. Система «директ-костінг». Зіставлення розрахунку повних та часткових витрат.
43. Контролінг. Суми покриття. Розрахунок сум покриття та внеску виробів у прибуток підприємства. Стратегічний контролінг. Оперативний контролінг.
44. Загальна система управління витратами.
45. Основні принципи розрахунку витрат обігу.
46. Мета та сучасні проблеми планування.
47. Основні елементи планування :прогнозування, підготовка поточних програм, бюджетне планування.
48. Мета та концепції підготування системи кошторисів (бюджетів).
49. Бюджетування як розподілена система узгодженого управління діяльності центрів відповідальності. Функції бюджету.
50. Види бюджетних систем. Контроль за виконанням бюджетів.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Управління витратами : навч. посібник / [М. Г. Грещак, В. М. Гордієнко, О. С. Коцюба та ін.] ; за заг. ред. М. Г. Грещака. – Київ : КНЕУ, 2008. – 264 с.
2. Давидович І. Є. Управління витратами : навч. посібник / І. Є. Давидович. – Київ : Центр навчальної літератури, 2008. – 320 с.
3. Іванюта П. В. Управління ресурсами та витратами: навч. посібник / П. В. Іванюта, О. П. Лугівська; за ред. д-ра екон. наук, проф. С. М. Іванюти. – Київ : Центр навчальної літератури, 2010.
4. Карпенко О. В. Управлінський облік : навч. посібник / О. В. Карпенко, Д. В. Карпенко. – Київ : «Центр навчальної літератури», 2012.
5. Лень В. С. Фінансовий облік : навч. посібник / В. С. Лень. – Київ : ВЦ «Академія», 2011.
6. Лищенко О. В. Фінансовий облік : підручник. – 2-ге вид., перероб. і доп. / О. В. Лищенко. – Київ : Вид-во «Центр навчальної літератури», 2008.
7. Турило А. М. Управління витратами підприємства : навч. посібник / А. М. Турило, Ю. Б. Кравчук, А. А. Турило. – Київ : Центр навчальної літератури, 2006.
8. Управління витратами на підприємстві : навч. посібник / Під ред. Г. А. Краюхіна. – Київ : Вид-во «Бізнес-преса», 2000. – 276 с.
9. Управління витратами : навч. посібник до практичних занять з курсу «Управління витратами». – Одеса : ОНАЗ, 2009. – 216 с.

Навчальне видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до проведення практичних занять і самостійної роботи

з дисципліни

«УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ»

*(для студентів 4 курсу всіх форм навчання напряму
підготовки 6.030504 – Економіка підприємства)*

Укладачі **СЛАВУТА** Олена Іванівна,
ВЛАДИМИРОВА Марія Сергіївна

Відповідальний за випуск О. І. Славута

За авторською редакцією

Комп'ютерне верстання *І. В. Волосожарова*

План 2016, поз. 281 М

Підп. до друку 24.06.2016 р.
Друк на ризографі
Тираж 50 пр.

Формат 60×84/16
Ум. друк. арк. 2,2
Зам. №

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Революції, 12, Харків, 61002
Електронна адреса: rectorat@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4705 від 28.03.2014 р.